האתיקה הקונפוציאנית והמסחר: דיון מחודש

Dr Alexander Ressos, TEP
Attorney-at-Law (Switzerland and Germany),
Solicitor (England & Wales and Hong Kong)
Of Counsel, KGP Legal LLC
alexander.ressos@kgplegal.com.sg
www.ressos.com.sg

שאלתו של ובר

הוויכוח על דת וקפיטליזם בסין החל במקס ובר. לאחר מחקרו על האתיקה הפרוטסטנטית פרסם ובר בשנת 1915 את *Konfuzianismus und Taoismus*, שתוקן בשנת 1920 ותורגם לאנגלית בשנת 1951 בשם *The Religion of China*.[1] הוא שאל מדוע צמח הקפיטליזם המודרני במערב הפרוטסטנטי ולא התפתח בסין, אף שסין ידעה תקופות ארוכות של שלום, גידול אוכלוסין ושוק קרקעות נייד.

ובר מצא את ההסבר בדת ובמבנה החברתי. לדעתו לימד הקונפוציאניזם הסתגלות לעולם, ואילו הפוריטניות דרשה את שינויו. קבוצת הקרובים המורחבת, שחוזקה בפולחן האבות, קשרה את היחידים לכפריהם ועיכבה את היווצרותה של בורגנות עירונית. המלומדים הקונפוציאנים שאפו למשרה וטיפחו מעמד, שכן עבור "האדם הנעלה" משרה הייתה חשובה מרווח.[2] ובר הכיר בכך שהסינים העריכו עושר ונהגו באיפוק עצמי, אך טען שלאתיקה שלהם חסר המתח הפנימי שדחף את הפוריטני לצבירה שיטתית.

התזה של ובר זכתה לביקורת מכיוונים רבים. הסוציולוג C.K. Yang טען שובר ראה את התרבות הסינית דרך הקטגוריות של הנצרות המערבית.[3] היסטוריונים הראו שהסוחרים הסינים בתקופה הקיסרית המאוחרת פיתחו מוסדות מסחריים מתוחכמים, משותפויות וספרי חשבונות

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

ועד בנקים מקומיים ורשתות העברה. הסינים שמעבר לים בדרום־מזרח אסיה מספקים אולי את דוגמת הנגד החזקה ביותר. הם חיו מחוץ למדינה הקיסרית, רבים מהם הרחק משושלותיהם, ובכל זאת הפכו לקהילות המסחריות המצליחות ביותר באזור.

הוויכוח על "הערכים האסייתיים"

בסוף המאה העשרים חזרה השאלה בצורה אחרת. הצמיחה המהירה של יפן, דרום קוריאה, טאיוואן, הונג קונג וסינגפור הובילה כמה פרשנים לטעון שערכים קונפוציאניים כמו חסכנות, משמעת, כבוד להשכלה ונאמנות למשפחה ולקהילה העדיפו את הפיתוח הכלכלי. מנהיגיה הפוליטיים של סינגפור נטלו חלק בוויכוח זה בשנות התשעים, והציגו את "הערכים האסייתיים" כיסוד להצלחתה של מדינת העיר.[4] המשבר הפיננסי האסייתי של 1997, הנבחן בחלק D, נטל מן הטיעון חלק מכוחו, שכן אותן רשתות של משפחה וקשרים שזכו לשבחים הואשמו עתה ב"קפיטליזם של מקורבים".

לא הפסימיות של ובר ולא האופטימיות המאוחרת מסבירות כשלעצמן הרבה. ערכים משפיעים על התנהגות רק באמצעות מוסדות המתגמלים התנהגות מסוימת ומענישים על התנהגות אחרת. השאלה הפורייה יותר היא אפוא מוסדית: אילו ארגונים ונהגים אפשרו לסוחרים סינים לבטוח זה בזה ולאכוף את הסכמיהם? מחקרים עדכניים על "הכלכלה הטקסית" של חברת השוק הסינית מצביעים בכיוון זה, ומדגישים את תפקידם של הטקס, האגודות והמוניטין בחיי המסחר.[5]

הקבלה לקלוויניזם

ההשוואה לז'נבה מאלפת בשני הכיוונים. ז'נבה של קלווין והקהילות הסיניות של סינגפור שילבו שתיהן אתיקה של משמעת עם רשתות צפופות של מחויבות הדדית. בז'נבה פיקחה הקונסיסטוריה על התנהגות המאמינים, והקהילה הרפורמית העמידה אשראי לחבריה ברחבי אירופה. בסינגפור פיקחו האגודות והאחוות על חבריהן והעמידו אשראי בתוך הקהילה. שתי השיטות יצרו אמון בכך שהפכו את המוניטין לגלוי ואת ההפרה ליקרה.

ההבדלים משמעותיים לא פחות. האתיקה הרפורמית הייתה אוניברסלית מעיקרה, וקודדה בדוקטרינה, בקטכיזם ובמשמעת הכנסייתית. האתיקה הסינית של האמון הייתה פרטיקולרית: היא חלה בעוצמה הרבה ביותר בתוך המשפחה, השושלת וקבוצת הניב, ובעוצמה פחותה מחוץ להן. פרטיקולריות זו הייתה מקור כוח, משום שאפשרה אמון צפוף בתוך הקבוצות, ומקור

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

חולשה, משום שהגבילה את המעגל שאליו יכול היה האמון להתרחב. את תולדות הבנקאות הסינית בסינגפור, הנבחנות בחלק B, ניתן לקרוא כהתרחבות הדרגתית של האמון מן הפרטי אל הכללי.

הערות

1. Wikipedia, "The Religion of China" (נצפה בספטמבר 2026): פורסם בגרמנית בשם *Konfuzianismus und Taoismus* בשנת 1915, תוקן בשנת 1920; תרגום לאנגלית מאת Hans H. Gerth בשנת 1951. ↩

2. Wikipedia, "The Religion of China" (נצפה בספטמבר 2026), בסיכום טיעונו של ובר על "adjustment to the world" הקונפוציאנית, על כוחן של קבוצות הקרובים ופולחן האבות, ועל המלומדים שעבורם האדם הנעלה חמד "a position, not a profit". ↩

3. Wikipedia, "The Religion of China" (נצפה בספטמבר 2026), על ביקורתו של C.K. Yang שלפיה ובר ראה את "Chinese culture from the Christian world". ↩

4. על הוויכוח על "הערכים האסייתיים" בשנות התשעים ועל תרומתם של מנהיגי סינגפור, לרבות הריאיון של Lee Kuan Yew עם Fareed Zakaria, "Culture is Destiny", *Foreign Affairs*, כרך 73, גיליון 2, מרץ/אפריל 1994, ראו את הספרות המובאת שם. ↩

5. ראו, למשל, את החיבור "Beyond Confucianism: An Essay on Max Weber, the Religion of China and the Ritual Economy of Chinese Market Society", ואת Gary G. Hamilton, *Commerce and Capitalism in Chinese Societies*, London, Routledge, 2006. ↩

Disclaimer

This article is provided for general information only. It is based on publicly available sources as at its date of publication. These sources have not been independently verified against licences, regulatory registers or the records of the entities concerned. It is not legal, tax, financial or investment advice. Nor is it a recommendation to invest in, transact with or use the services of any entity mentioned. Law and regulation change frequently, so the content may be incomplete or outdated. To the fullest

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.

extent permitted by law, Dr Alexander Ressos and the publisher of SingaporeIQ exclude all liability for loss or damage arising from the use of or reliance on this article. Readers should obtain advice on their specific circumstances before acting or refraining from action.

Names and trademarks of the entities discussed belong to their owners and are used for identification only. Their mention implies no endorsement, affiliation or allegation of wrongdoing. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. Corrections and updates: contact@ressos.com.

© 2026 Dr Alexander Ressos. This article may be quoted with attribution to SingaporeIQ (SingaporeIQ.com). Reproduction in full and any commercial use require prior written consent. The Legal Terms at https://singaporeiq.com/legal-terms apply.

Author contact: Dr Alexander Ressos, TEP · contact@ressos.com

© 2026 Dr Alexander Ressos. General information only, not legal, tax or investment advice. No client relationship is created. All Singapore law advice is provided by a duly licensed and regulated firm of Singapore advocates and solicitors only on the basis of an express written letter of engagement. More information at SingaporeIQ.com and ressos.com.sg.